

هم اکنون در بسیاری از کلاس‌های درس، از روش‌هایی استفاده می‌شود که در سال‌های گذشته به کار می‌رفته‌اند. در این روش‌ها، رابطه‌ی بین دانش‌آموز و معلم به صورت یک طرفه و انتقال دانش از معلم به دانش‌آموز است؛ بدون آن‌که دانش‌آموز در این جریان نقش فعالی داشته باشد. هم‌چنین، به دانش‌آموزان فرصت داده نمی‌شود که با یکدیگر تبادل نظر کنند و نقش فعالی در جریان یادگیری مطالب به عهده بگیرند. هدف از یادگیری از طریق هم‌یاری، ایجاد راه‌هایی است که تدریس را از حالت محتوا محوری به دانش‌آموز محوری تبدیل کند. این شیوه دارای مزایایی به این شرح است:

الگوی تدریس اعضای تیم

زهرا حریر فروش - مهرناز صادقی

۱. یادگیری برای دانش‌آموز جذابیت بیشتری پیدا می‌کند.
 ۲. دانش‌آموزان می‌آموزند که در گروه‌های کوچک با یکدیگر همکاری کنند.
 ۳. کلاس از حالت خشک و یکنواخت خارج و به یک مرکز فعال و پویا تبدیل می‌شود.
 ۴. نقش معلم از رهبر^۱ به یک تسهیل‌کننده^۲ تغییر می‌یابد. این موضوع خود باعث به وجود آوردن رابطه‌ی نزدیک‌تر بین دانش‌آموز و معلم می‌شود. از طرف دیگر، به دانش‌آموزان کمک می‌کند که از ابراز عقیده و اهمه نداشته باشند. در هر دو حال، حاصل کار این خواهد بود که دانش‌آموزان بتوانند مطالب درسی را بهتر به ذهن بسپارند.
 ۵. به معلم فرصت داده می‌شود که یادگیری دانش‌آموز را به طور دائم بررسی و اطمینان حاصل کند که آن‌ها مطالب را آموخته‌اند.
 ۶. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند و عادت می‌کنند که در جریان یادگیری مطالب به یکدیگر کمک کنند و در نتیجه رابطه‌ی آن‌ها از حالت رقابتی^۳ به هم‌یاری^۴ تبدیل می‌شود. یکی از روش‌های بسیار مؤثر پیشنهادی در روش فراگیری از راه هم‌یاری، «طرح تدریس اعضای تیم» است. این روش برای یک گروه سنی خاص نیست و از کودکان تا دانشگاه کاربرد دارد، ولی کاربرد آن در دوره‌های ابتدایی، راهنمایی و متوسطه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این روش از مجموعه‌ای از روش‌های تدریس تشکیل شده که در آن دانش‌آموزان، در گروه‌های کوچک به بحث و گفت‌وگو و حل مسائل درسی مشغول می‌شوند و با همکاری یکدیگر به فراگیری مطالب درسی می‌پردازند.
- این روش از مشخصات زیر برخوردار است:
- الف) هدف گروهی^۵
 - ب) مسئولیت شخصی^۶
 - ج) فرصت مساوی برای موفقیت افراد گروه^۷.
- در این روش، هر یک از گروه‌های کوچک تشکیل شده هدف خاصی دارد و هر کدام از افراد گروه، مسئولیتی برعهده دارد که به دستیابی گروه به هدفش کمک می‌کند. فرصت مساوی به هر فرد از افراد گروه داده می‌شود، تا به طور فردی موفق شود و به موفقیت کل گروه کمک کند.
- این همانند یک تیم ورزشی چون فوتبال است که اگر چه افراد تیم هر کدام از قدرت و مهارت‌های مساوی برخوردار نیستند، ولی همه با هم برای رسیدن به اهداف تیم، کمک می‌کنند.
- در این روش، هر دانش‌آموز می‌تواند به اعضای تیم آموزش دهد. بنابراین هر عضو، هم به عنوان معلم و هم به

عنوان شاگرد عمل می‌کند. در اجرای آن، هم‌پاری بین اعضای تیم، کلید موفقیت است و هیچ‌کس نمی‌تواند در کلاس درس خاموش باشد.

مراحل اجرای طرح تدریس اعضای تیم

۱. آمادگی فردی

- متن درس به بخش‌های مستقل و تقریباً مساوی تقسیم می‌شود.
- دانش‌آموزان گروه‌بندی می‌شوند.
- برای هر دانش‌آموز یک بخش از موضوع به منظور مطالعه‌ی فردی تعیین می‌شود.

۲. کار تیمی

- هر دانش‌آموز بخشی را که مطالعه کرده است، برای دیگر اعضای تیم خود تدریس می‌کند.
- دانش‌آموزانی که در هر گروه مسئول آموزش یک بخش خاص هستند، می‌توانند قبل از تدریس ابتدا گرد هم آیند و روی بهترین شیوه‌ی تدریس، تبادل نظر کنند.

۳. آزمون

- آزمونی با سؤالات کوتاه پاسخ و یا عینی (به‌ویژه صحیح-غلط) از تمام دانش‌آموزان، به عمل می‌آید.
- کلید سؤالات در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و نمرات فردی محاسبه می‌شود.
- هر تیم معدل نمره‌های فردی را محاسبه می‌کند.

۴. نقد و بررسی

- نمرات فردی و گروهی بین اعضای تیم بررسی و مشکلات احتمالی برطرف می‌شود.
- هر تیم کارایی، سهم هر عضو را به عنوان معلم ارزیابی می‌کند.

۵. جمع‌بندی

- از هر گروه یک دانش‌آموز به صورت داوطلبانه یا انتخابی تجربه‌ها و یافته‌های هر قسمت را به کلاس گزارش می‌دهد.
- پرسش و بحث گروهی صورت می‌گیرد و توضیحات تکمیلی توسط معلم ارائه می‌شود.

مثال: درس تاریخ، سال اول راهنمایی

موضوع: اوضاع اداری و همسایگان ایران در زمان هخامنشیان

۱. آمادگی فردی

برای اجرای این مرحله، کلاس را به گروه‌های سه نفره

تقسیم کنید. برای شروع و ایجاد انگیزه می‌توان توجه دانش‌آموزان را به تصویر کتیبه‌ی بیستون در کتاب درسی جلب کرد و درباره‌ی نقش‌های برجسته‌ی آن و تأثیر داریوش در قدرتمندساختن دوباره‌ی هخامنشیان صحبت کرد. سپس هر گروه را از ۱ تا ۳ شماره‌گذاری کنید.

برای مطالعه‌ی فردی پنج دقیقه زمان در نظر بگیرید و روی تابلوی کلاس بنویسید:

شماره‌های ۱. قلمرو هخامنشیان چگونه اداره می‌شد؟

شماره‌های ۲. پایتخت‌های هخامنشیان

شماره‌های ۳. هخامنشیان و یونانیان

۲. کار تیمی

پس از پایان مدت زمان مربوط به مطالعه‌ی فردی، از دانش‌آموزان بخواهید تا کتاب‌ها را ببندند و به ترتیب از شماره‌ی ۱ تا ۳، قسمت مربوط به خود را برای دیگر اعضای تیم تدریس کنند. برای این مرحله ۲۰ دقیقه زمان در نظر بگیرید. دانش‌آموزان را به طرح سؤال از یکدیگر و بحث و تبادل نظر تشویق کنید.

۳. آزمون

بهتر است از قبل آزمونی با سؤال‌های کوتاه پاسخ تهیه کنید. برگه‌های سؤال را بین دانش‌آموزان توزیع کنید و پس از مدت زمان تعیین شده از آن‌ها بخواهید، برگه‌های خود را با توجه به پاسخ و بارم ارائه شده تصحیح کنند. دانش‌آموزان را متقاعد کنید که هدف اصلی این کار، یادگیری است نه کسب نمره.

۴. نقد و بررسی

۱۰ دقیقه به دانش‌آموزان فرصت دهید تا نمرات فردی و گروهی کسب شده را بررسی کنند و ببینند در کدام قسمت، گروه و یا فرد دچار مشکل است. در این مرحله، معلم وظیفه دارد که در کنار گروه‌ها قرار گیرد و آن‌ها را در پیدا کردن مشکلات احتمالی راهنمایی کند.

۵. جمع‌بندی

سه نفر از سه گروه متفاوت، انتخاب کنید و از هر کدام بخواهید تا یک قسمت درس را ارائه دهد. پس از توضیحات هر دانش‌آموز، سایر دانش‌آموزان می‌توانند سؤال یا ابهامی را که در آن قسمت وجود دارد، مطرح سازند. بهتر است پاسخ‌گویی به این سؤالات نیز به سایر گروه‌ها واگذار شود. معلم در این مرحله می‌تواند توضیحات تکمیلی خود را ارائه دهد.

زیرنویس

1. Director

2. Facilitator

3. Competitive

4. Cooperative

5. Group Goals

6. Individual Account Ability

7. Equal Opportunity For Success